

אף פעם לא עזבתי
את 'בית רבקה'. הגב'
בתיה קמינצקי

אחרי למעלה מיובל ב'בית רבקה', תחילה כתלמידה ומיד לאחר מכן כמורה, כמחנכת וכמד"פית, הגב' בתיה קמינצקי משוחחת איתנו על ערש הולדה על גדות הוולגה, על ימיה הראשונים בכפר חב"ד ועל עשייתה החינוכית והחברתית בקרב תלמידותיה. והיא גם חולקת איתנו חוויות אישיות ותובנות לחיים. בין השאר היא מדברת על דמויות במכללה שהטביעו עליה חותם מיוחד, על פרויקט השליחות של תלמידות שנה ב', על ההבדלים בין הדור הקודם לדור הצעיר, ואיך כל זה קשור לעציצים הצומחים על מדרגות ביתה

”אני חובבת מושבעת של תיקונים וזה גם מה שעשיתי ב'בית רבקה'”

מהיכן עליתם? אולי תספרי לנו קצת על המשפחה שלך?

המשפחה שלנו היא משפחה חב"דית ששורשיה נטועים עוד בתקופת אדמו"ר הזקן. מצד אבי, משפחת רסקין ומצד אמי, משפחת ליין שזה למעשה שיבוש מכוון (כדי לחמוק מגיוס לצבא הצאר) של "חן", משפחת החסידים הנודעים ר' דוד צבי חן, ר' פרץ חן ולמעלה בקורש.

סבא שלי, ר' שלמה רסקין ז"ל, נולד בסמוך לליובאוויטש ומאוחר יותר הרחיק עד לעיר גורקי (היום נידוני נובגורוד) על גדות הוולגה, כדי להימלט מהבולשת הרוסית. היו לו שלושה בנים (אחד מהם הוא אבי ר' שלום בער ז"ל) וארבע בנות.

בבית קטן למדי הוא גידל והאכיל 13 נפשות: הוא

טלפון הראשון אל הגב' קמינצקי עשינו טעות קטנה וביקשנו לקיים עמה "ראיון פרישה". היא ממש לא אהבה את זה. אחר כך ריככנו את הדברים והיא התרצתה. מאוחר יותר, כשנפגשנו, היא הסבירה את עצמה: "לא אוהבת את המושג הזה, ובכלל הרבי הלוא סירב להכיר בכל עצם רעיון הפרישה. בעיני קודשו אין הפחתת אחריות אלא רק להפך, יותר תפקידים ויותר לקיחת אחריות".

נפתח ברשותך בהיסטוריה האישית שלך ב'בית רבקה'. כמה שנים את קשורה למוסד הזה?

זאת שאלה מעניינת. כי למעשה מרגע עלייתנו לארץ, קצת לפני פורים תשכ"ז, אז נכנסתי ל'בית רבקה' כתלמידה, ועד לעת האחרונה, אף פעם לא עזבתי את 'בית רבקה'. אז אם לדבר על שנים, התשובה היא: יותר מחמישים ושתיים...

ואני רוצה להסביר רגע מה המשמעות של אוכל בכלל ושל אוכל כשר בפרט, באותה עת. אנשים רעבו ללחם. ומזון כשר בכלל לא היה בנמצא. לא יכולת לעבור בדרך ולהיכנס ל'ג'יטלה' או ל'זלמנס'... וכל רבע עוף, מלבד הכסף הרב שהוא עלה, היה עוף שאמא הלכה לשוק לקנות, ולא רק סחבה אל השוחט ולאחר מכן ומרטה כל נוצה; עוד לפני זה בשוק היא הסתכלה בעיניים של התרנגולים כדי לבחור אחד שיחזיק מעמד עד השוחט ולא יתפגר בדרך. אחר כך היה עליה לנסוע עם התרנגול באוטובוס ולספוג את המבטים ואת צקצוקי הלשון של "איזה פרימיטיביים...". ואז לבוא הביתה ולמרוט את הנוצות ולנתח ולהכשיר את העוף.

בוגדים באמא רוסיה

כילדה צעירה אני חייבת להודות שלא תמיד הייתי מודעת לחרדות של המבוגרים, ובמידה רבה הילדות שלי הייתה די שמחה. בבית הספר הייתי תלמידה מצוינת וכמעט לא חוויתי ביטויי שנאה ורדיפה. אם מישהו בכל זאת היה זורק לי הערה או ביטוי אנטישמי דוגמת "ז'ידובקה" (כינוי רווי בוז ל"יהודייה"), הייתי עונה לו ש"גם לנין היה יהודי". זה לגמרי לא מדויק, אבל זה מה שנאמר לי ואני השתמשתי בזה.

אני זוכרת את היום שבו קיבלתי מן הדוור מעטפה ובתוכה הזמנה מאת קרובי משפחתנו המבקשים שנצא מרוסיה ונתאחד איתם. ההורים שלי, שמצד אחד רצו מאוד לצאת מרוסיה, בעיקר כי ילדיהם גדלו והחשש לעתידם הרוחני גבר - נלחצו מאוד. הם ידעו שכעת יהיה עליהם להתייצב אצל השלטונות, להגיש בקשת הגירה ולעמוד מול מסכת אימים והפחדות. ובאמת בהתחלה צעקו עליהם: "אתם בוגדים באמא רוסיה" ו"איך אתם רוצים בכלל לעזוב, אחרי כל השפע והטוב שקיבלתם כאן..."

אבל ברכתו הקדושה של הרבי ניתנה לנו (ראו מסגרת) ובתוך זמן לא רב אישורי היציאה היו בידינו. לקראת העזיבה ההורים שלי קנו דברים שברוב תמימותם הם היו בטוחים שכאן בארץ אלה יסייעו להם כלכלית. קנו מערכת כלי מטבח ושטיחים ועוד כל מיני 'אוצרות', אך בפועל כשהגיעו לארץ לא היה בהם כל חפץ.

כאן היה עליהם להתחיל לבנות את עצמם לגמרי מאפס, והקושי הכלכלי ביחד עם אתגר ההתאקלמות בסביבה החדשה, לא היו פשוטים.

לא הבנתי מילה

ספרי לנו על ימיך הראשונים כתלמידה ב'בית רבקה'

כשהגענו ארצה הייתי נערה צעירה בסוף בית ספר יסודי. וכשנכנסתי ל'בית רבקה'

ואשתו, שני ילדים שעוד לא התחננו ושתי בנות שאמנם כבר התחננו אבל בינתיים הספיקו להתאלמן (במצור על לנינגרד) ולחזור לבית הוריהן, זו עם ארבעה ילדים וזו עם שלושה.

הרעב באותה עת היה נוראי ולעיתים תכופות לא היה לו במה להאכיל את כל הפיות הרעבים בבית. הנכדים הקטנים היו עולים על יצועם בלילות ובוכים ומתחננים "חֶלְבָּה, חֶלְבָּה..." ("לחם, לחם..."). למרות זאת סבא שלי התמיד בעשיית מעשי חסד ובהצלת חיים. את המעט שלא היה לו הוא חלק עם אחרים. כמו כן הוא היה נוסע עם הסוס והעגלה שלו אל תחנת הרכבת הגדולה של גורקי, שם היו נוהגים להוציא מתוך הרכבת אל הרציף אנשים מתים או 'מתים למחצה' (לא עלינו). כאשר זיהה בין המתים, יהודים, אסף והביא אותם ל'קבר ישראל'. את הגוססים היה לוקח אליו הביתה ומטפל בהם. כל בני הבית היו מגויסים לזה. רוחצים, מאכילים, חובשים וסועדים. יש סביב זה לא מעט סיפורים מעוררי צמרמורת.

זה היה הבית שבו אבא שלי נולד וגדל, וזו גם הייתה האווירה ששררה אצלנו בבית - אווירה של מסירות נפש ושל חסד בלתי פוסק.

בית תחת מעקב

כדי להינצל מעבודה בשבת אבא שלי היה מכן לספוג בייזיונות ולהתחזות לאדם עם בעיות נפשיות. זה לו לא הייתה הצגה חד פעמית, אלא דבר שנמשך שנים ארוכות. הוא למשל היה לובש מעיל גשם גדול ומוזנח, כל עונות השנה. ובתור שכזה הוא קיבל 'עבודה מוגנת' שסופקה לאנשים עם מוגבלות. העבודה שלו הייתה כריכת מסמכים ממשלתיים. אבל בסתר ובאופן בלתי רשמי הוא עסק במסגור תמונות וגם סחר במטבעות זהב. זה היה עוון חמור ביותר והעונש עליו היה שילוח לסיביר או אפילו מוות. הוא הסתכן ועשה זאת כדי לקיים את משפחתו וכדי לגמול חסד עם רבים אחרים. למעשה אביו, סבא שלי, נפטר צעיר יחסית ואבא שלי היה בחור רווק כבן 22 בזמן שעול החזקת המשפחה כולה הוטל על כתפיו.

הבית שלנו היה כל העת תחת מעקב ובכל זאת כל יהודי שעבר באזור, כולל אנשים ששוחררו (אחרי מותו של סטלין ימ"ש) ממחנות עבודה בסיביר, היו עוברים אצלנו וזוכים לאירוח. אבל גם אנשים שנמלטו מהשלטונות, דוגמת ה'מוֹמֶע שרה' (ה'דודה שרה') קצנלבוגן הי"ד, שהייתה מבוקשת בכל מקום על ידי המשטרה, הייתה מגיעה אלינו ומקבלת מחסה. צריך להבין שלאחר בביתך אנשים מבוקשים היה דבר מסוכן ביותר ששום אדם נורמלי לא היה מוכן לו.

כשאנשים נכנסו אלינו הביתה, לפני כל דבר אחר היו מגישים להם צלחת עם אוכל.

גידל והאכיל 13 נפשות. הסבא ר' שלמה רסקין ז"ל

עול הבית נפל על כתפיו. האבא ר' שלום בער רסקין ז"ל

הרעב באותה עת היה נוראי. הנכדים הקטנים היו עולים על יצועם בלילות ובוכים ומתחננים "חֶלְבָּה, חֶלְבָּה..." "לחם, לחם..."

ילדות די שמחה. משמאל לימין: גב' קמינצקי כילדה בגורקי (ני'ני נובגורוד) ולאחר מכן כנערה מתבגרת בכפר חב"ד

הנה היהודי מהחלום!

אחות של אבא שלי, מרת שימה חאשע, נישאה למשפיע ר' משה וישצקי ז"ל. לפני צאתם מרוסיה ביקש אבי מר' משה כי כאשר יזכה ויגיע אל הרבי, יזכיר אותנו לברכה ואף ישאל את הרבי שאלה חשובה ביותר: האם את הבקשה להיתר יציאה מרוסיה, עלינו להגיש בעיר מגורינו או עדיף לנסוע תחילה לאוזבקיסטן, בה היו באותן שנים חסידים רבים, ושם להגיש את הבקשה. ההתלבטות נבעה מן העובדה שבגורקי הייתה תעשייה צבאית מפותחת ובגלל זה היה קשה יותר לתושב העיר לקבל אשרת יציאה מן המדינה.

כשר' משה הגיע אל הרבי, הוא הזכיר אותנו וגם שאל את השאלה הנ"ל. והרבי פסק שעלינו להגיש את הבקשה ממקום מגורינו. תשובת הרבי הועברה בדרך לא דרך אל הוריי והם כמוכן פעלו בהתאם.

לילה אחד חלם אבי שיהודי הדור צורה ניגש אליו ומושיט לו פתק ואומר: "עם זה תצאו מכאן". למחרת קיבלנו את היתר יציאה המיוחל. ורק כשהגענו לארץ ואבי נכנס לבית גיסו (דודי) ר' משה וישצקי, הוא ראה לראשונה בחייו את תואר פני הרבי בתמונה על הקיר. "אוי!", נמלטה מפיו זעקה נרגשת, "הנה היהודי מהחלום!".

כמחצית השנה לאחר מכן, בחודש תשרי תשכ"ח, זכה אבי לראות את הרבי פנים אל פנים.

הפרויקט אני הייתי האחראית עליו.

שיחות אל תוך הלילה

מה כללה עבודה זו?

פרויקט השליחות של תלמידות שנה ב' החל עם מספר מצומצם ביותר של יעדים – מוסקבה, קייב ודנייפר. אבל בתוך שנים אחדות הוא צמח והתרחב לעשרות נקודות בחו"ל, באירופה בעיקר, ובהמשך גם בארץ.

ניהולו מורכב ורגיש. ראשית, לעזור לבנות למצוא שותפות מתאימות, שכן לכל מקום ומקום נוסעות שתיים-שלוש תלמידות, ויש לוודא שהחיבורים מוצלחים. שנית,

זה היה ממש שוק בשבילי. כי ברוסיה הייתי כאמור תלמידה מצטיינת ואילו כאן לא הבנתי מילה מהנאמר. וזה על אף שעבור שני אחיי הגדולים – אנחנו במשפחה שני אחים ושתי אחיות – אבי ז"ל שכר 'מלמד' שלימד אותם עבריי, כלומר לשון הקודש, וכמובן גם חומש ומשנה וכו'. מאוחר יותר הוא אף שלח אותם לישיבה מחתרתית בעיר טשקנט. אבל אני, כאמור, לא ידעתי מילה בעברית.

אלא שהחינוך שקיבלתי מהוריי היה חינוך למשמעת ואפילו לרגע לא עלה בדעתי לחמוק משיעורי הבית שקיבלנו. יום יום הייתי הולכת לחברה ומסתייעת בה. הייתי מעתיקה מהמחברת שלה ומבצעת את המוטל עליי. מבחינה חברתית הסתדרתי ב"ה יפה וגם לימודית נכנסתי אט אט לעניינים.

אחרי התיכון בא הסמינר, מה שהיום נקרא המכללה.

ומתי התחלת ללמד ב'בית רבקה'?

כשסיימתי את לימודיי בסמינר, אחת המורות שלי בתיכון, הגב' יונה גויהויוז, ניגשה אל המנהל הבלתי נשכח הרב שמואל חפר ז"ל והמליצה לו עליי. באותה עת היה גל עלייה משמעותי מרוסיה, גרוזיה ובוכרה, ולא מעט בנות מן העלייה הזו נקלטו ב'בית רבקה'. אני מונית ללמד אותן. היה צריך מישהו שתדבר אליהן בשפתן.

בהמשך עבדתי כמחנכת בכיתות שונות בתיכון, וזה נמשך כ-20 שנה. אחר כך הייתה תקופה שבה לימדתי בנות אמריקניות שבאו ארצה במיוחד כדי ללמוד בסמינר. בשלב הבא מוניתי למדריכה פדגוגית במכללה. פרק זמן מסויים אף הייתי אחראית – ביחד עם המורה הגב' ברכה טברדוביץ' – על ארגון האירועים במכללה. ואז נוסף גם העניין של השליחות. כלומר תלמידות שנה ב' הנוסעות למשך חודשים מספר לסייע לשלוחים ולהתנסות בעצמן בשליחות, בתפקידי הוראה וחינוך. מאז ראשית

כאן היה עליהם
להתחיל לבנות
את עצמם
לגמרי מאפס,
והקושי הכלכלי
ביחד עם אתגר
ההתאקלמות
בסביבה החדשה,
לא היו פשוטים

אני נזכרת באפיוזודה שעשויה אולי להישמע כמו עניין חיצוני, אבל בעיניי יש לה חשיבות רבה והיא גם מסמלת את מה שציינתי קודם לכן:

היו שלוש בנות שעמדו לנסוע למקום מסויים. שלושתן היו תלמידות מצוינות, אבל אחת מהן הייתה קצת פחות מוקפדת בכל הנוגע להופעתה החיצונית. לפני צאתן שוחחתי בדיסקרטיות מוחלטת עם שתי חברותיה. "היו לה חברות אחרות", ביקשתי מהן. "הדריכו אותה בכל מה שקשור לסדר וניקיון. למדו אותה להתלבש בטוב טעם ובצורה שתכבד אותה". תקופת מה לאחר חזרתן מהשליחות אני זוכרת את עצמי רואה את אותה תלמידה ומנסה להיזכר בשמה. המראה שלה היה נעים ומאורגן באופן כל כך מפתיע, עד שהתקשיתי לזהות אותה. אחרי שהחמאתי לה הלכתי לחפש את שתי חברותיה וממש חיבקתי ונישקתי אותן. הן עזרו לה לעלות – בנושא הזה – על דרך המלך. לזה אני קוראת אהבת ישראל, וזה אחד הדברים היפים שקורים בשליחות. כי לעניין כמו זה יש לפעמים השפעה על כל המשך החיים, החל מאיכות השידוך וכלה בתפקוד לאחר מכן כעקרת בית וכאמא לילדים.

ויש את כל סט הערכים שהבנות סופגות אצל השלוחים: מסירות נפש, הפצת תורה ויהדות, עבודה עם ילדים וכמובן שליחות.

הדור של היום

האם את רואה בפרויקט הזה גורם שמעודד יציאה לשליחות קבועה אחרי החתונה?

אני אמנם לא בדקתי זאת אף פעם מדעית, אבל עובדה היא שחלק מכריע מן היוצאות לשליחות בארץ ומהארץ, הן נשים שכתלמידות 'בית רבקה' היו בשליחות. זאת ועוד, בעבודת הסיכום שהן מגישות עם חזרתן משליחותן, הרבה בנות כותבות משפטים דוגמת "השלוחים היו בעבורי דוגמה אישית ומושרים להערכה ולחיקוי" או "הם עוררו אצלי את הרצון לצאת בכוא היום לשליחות". ברור אפוא לגמרי שיש לזה חלק חשוב בעיצוב תודעת השליחות של התלמידות.

מהניסיון הרב שלך, איך את רואה את הקוטביים הקיימת היום, כאשר מצד אחד אנחנו חיים בדור שטוח וקופצני, עם הפרעות קשב ועם נטייה מובהקת למוחצנות, ומצד שני יש כל כך הרבה תלמידות רציניות, איכותיות ומעמיקות, שבסופו של דבר גם מוכנות למסירות הנפש הכרוכה בניהול חיי שליחות?

נתחיל בכך ש"אין כל חדש תחת השמש" ותמיד היו בנות מאוד חסידיות, מאוד משכילות, משקיעות ומוצלחות, ולעומתן כאלה שהלימודים עוברים רק לידן. היה, הווה וכנראה גם יהיה. עם זאת, אי אפשר להתעלם מכך שאנו חיים בתקופה טכנולוגית שבהחלט מציבה לנו אתגרים

לספוג מבטים וצקצוקי לשון. הגב' בתיה קמינצקי עם אמה שתחי'

להתאים את הבנות אל מקומות השליחות ולהשתדל שהן יצאו אליהם מתוך חשק ושמחה. מלאכה זו כולה שיהות הכנה עם התלמידות ולא פעם גם עם הורים חוששים ודואגים. שלישית, במהלך חודשי השליחות עלולים להתעורר משברים שונים וצריך לתת להם פתרונות מידיים. תלמידות שלא הסתדרו זו עם זו, תלונות של הבנות על תנאי האירוח וההעסקה של השלוחים, וכן להפך. כל אלה דרשו ממני זמינות וקשב רציפים, לצד פעילות מתמדת של תיאום ציפיות וגישור. לא פעם אני זוכרת את עצמי מנהלת עם הנוגעים בדבר שיחות אל תוך הלילה.

האם ובאיזו מידה לדעתך השליחות הזו תורמת לתלמידות עצמן?

בוודאי שהיא תורמת. קודם כול במישור האישי, אני חושבת שזה נותן להן הרבה מאוד. הן מפתחות עצמאות, לומדות להכיר טוב יותר את עצמן וגם משכללות מיומנויות תקשורת בין אישית, כתוצאה מן העובדה שלאורך חודשים הן חיות חיי שיתוף והתחשבות הדדית.

במקום לפתוח ספרים ולחפש את התשובות, מוצאים כל מידע נצרך בלחיצת כמה מקשים. זה פוגע בריכוז ובהעמקה

מה שקורה היום הוא נס של ממש. הגב' קמינצקי עוברת לפני הרבי במעמד ה'שליחות מצווה' (חלוקת הדולרים)

החתך הכללי של התלמידות היום הוא ברמה יותר גבוהה מבעבר. כי היום יש הרבה יותר מאשר פעם

ותלכי עם החזקה שלך". אני יכולה לומר שנקודת המבט הזו שלה ליוותה אותי כל שנות עבודתי כמד"פית. ותמיד גם המלצתי זאת לתלמידותיי. אחת טובה בתרשימי זרימה, שנייה מצטיינת בהפעלות, אחרת בהצגות ורביעית בעבודה בקבוצות. כל אחת טובה במשהו מסוים. הייתי עוזרת להן להגדיר את נקודת החזקה האישית ומעוררת אותן לדבוק בה ולפתח אותה. "לכי עם הכוח שלך!", אמרתי לכל אחת מתלמידותיי.

סידור ישן ז'קט קרוע

אם לחזור ולהתחבר לדברייך בתחילת הראיון, האם הצלחת במהלך השנים להעביר לתלמידותייך משהו ממורשת מסירות הנפש שמשפחתך חוותה ברוסיה?

למרבה השמחה שלי הדור הזה לא נזקק לכל אותם ניסיונות והתמודדויות.

נכון, אבל לפחות שידעו מה הדור שקדם להן עבר וחווה. זה יכול לתת קצת פרופורציה לחיים

אכן חשוב שישמעו וידעו, אבל היום האתגרים הם שונים ובי"ה רבים מבני הדור הצעיר עומדים בהם בהצלחה מעוררת השתאות.

לסיום נבקש לשמוע את המוטו שלך בכל הנוגע לעבודתך הפדגוגית

כשהייתי נערה צעירה הייתי רואה כל מיני סבתות בכפר חב"ד לוקחות בגדים קרועים של הנכדים שלהן ומתקנות אותם. ואני אמרתי אז בליבי, יום אחד כשאני אהיה סבתא, גם אני אתקן את הבגדים של הנכדים שלי. וזה באמת דברים שאני עושה...

בכלל באופי שלי אני חובבת מושבעת של תיקונים. אם לדוגמה תציעו לי סידור חדש

חדשים. וגם מבחינה לימודית, היום במקום לפתוח ספרים ולחפש את התשובות, מוצאים כל מידע נצרך בלחיצת כמה מקשים. זה פוגע בריכוז ובהעמקה.

אף על פי כן הבחורות הללו הן, כאמור, נבונות. ואני אפילו טוענת שהחתך הכללי של התלמידות היום הוא ברמה יותר גבוהה מבעבר. כי היום יש דרישות סף גבוהות הרבה יותר מאשר פעם, וכדי להתקבל למגמות השונות נדרשים יותר כישורים ויותר השקעה. וכל אותן תלמידות נבונות, צמאות לתוכן מעמיק. צמאות לערכי אמת יציבים. יותר מזה, במידה מסוימת אפילו הייתי אומרת שדווקא מציאות החיים השטחית והחיצונית היא זו שמעוררת כמיהה לדברים שהם מעבר...

בהקשר הזה אני חייבת לציין כי חלק ממה שקורה היום הוא בעיניי נס של ממש. מיד אחרי ג' תמוז שאלתי את עצמי שאלות קשות הנוגעות לעתיד הדור הבא. והנה אני מגלה שיש היום לא מעט מבני ובנות הדור הצעיר, שעולים עלינו במידת החסידות, הרצינות וההקרבה שלהם. אני מציינת זאת בהתרגשות ובהודיה עמוקה לקב"ה.

דמויות שהשפיעו עליי

סביר להניח שלאורך השנים היו דמויות שפגשת כאן בין כותלי המכללה, שהותירו עלייך חותם מיוחד. תוכלי לספר לנו עליהן?

היו לא מעט דמויות מיוחדות שהטביעו בי חותם מיוחד ותקצר היריעה מלפרט את כולן. בכל זאת אזכיר כמה. בראש ובראשונה, הרב שמואל חפר ז"ל, שלפני קצת פחות משנה נלקח מאיתנו. היה חסיד ומחנך ומנהל ומקדם ומדריך - משכמו ומעלה. אבל עוד לפני כל אלה הוא היה פשוט אדם טוב. אני אישית נחשפתי לכל כך הרבה טובות וחסדים שהוא עשה, הן עם הצוות והם עם תלמידות.

יהודי נוסף שאני זוכרת מאוד לטובה הוא הרב ברוך שמואל היישריק ז"ל שהיה תלמיד חכם ורחב אופקים, וביחוד עם זאת העניק יחס אנושי מאוד לתלמידות. הוא לדוגמה היה מגיע לחתונותיהן וגם לחתונה שלי בא. אני זוכרת אותי מופתעת מבואו, ושואלת את עצמי, מי אני שהוא הטריח את עצמו ובא לשמחתי. אני הרי עוד תלמידה אחת מתוך רבות?!

עוד דמות שהשפיעה עליי מאוד היא - תבדלחט"א - הגב' לובה גורליק. כשנכנסתי להדרכה הפדגוגית פניתי באופן טבעי למד"פיות הוותיקות לשאול בעצתן. ופעם אחת פניתי אל הגב' גורליק. דיברנו כל מיני דברים, אך מה שעשה את המפגש בינינו למשמעותי, היה אמירה אחת מסוימת שהיא אמרה לי: "את מסתכלת על כל מיני מד"פיות ואת אומרת בליבך, אני רוצה להיות כמוה וכמוה, אבל אני לא באמת מסוגלת. ובכן, אף פעם אל תרצי להיות כמו מישהי אחרת. תסתכלי במה את חזקה

או סידור ישן - אעדיף את הסידור הישן ואתקן אותו. ז'קט חדש או ז'קט שמצריך תיקון? אני בוחרת בזה האחרון. זה יותר מעניין אותי ונותן לי סיפוק והנאה. יש לי בתוך הבית וגם על מדרגות הכניסה אליו כמה וכמה עציצים פורחים. כל הצמחים שבהם היו קטנטנים או שבורים וחצי מתים כשאספתי אותם והתחלתי לטפח אותם. אני מאוד אוהבת לתקן. וכך גם ראיתי את עבודתי הפדגוגית. לתלמידה הזו יש בעיית למידה, לזו יש חוסר ביטחון עצמי והשלישית מתקשה ליצור קשרים חברתיים. בדיוק בזה אני עסקתי. בלתקן. אני מאוד מאמינה בקו הזה: לתקן, לתקן, לתקן. ■ לתקן.